

Kozmik Eğitim "Montessori ve Yaşam" * Cosmic Education "Montessori and Life"

Mehmet GÜNEY¹, Sena ÖZ²

Öz

Mevcut derleme; Montessori ve Yaşam teması üzerinden kozmik bakış açısı, kozmik eğitim, kozmik eğitim materyalleri ve kozmik eğitim uygulama örneklerine yer verilerek kozmik eğitimi bütüncül olarak ele almayı amaçlamıştır. Montessori kozmik eğitimi sadece bütünün bir parçası olarak değil, devam eden bir değişim süreci olarak görmektedir. Evrendeki her bir varlığın karşılıklı bir ilişkiyle birbirine bağlı olduğunu bu sebeple de her varlığa bir sorumluluk düştüğünü belirtmektedir. Bu sorumluluk bilincini kazandırmaya yönelik hazırlanan kozmik eğitim alanı, geniş ve karmaşık bir alandır. Kozmik eğitim içerisinde gezegendeki bütün canlı formlarla ilişkili olarak kişinin farklı yönleri dikkate alınmaktadır. Dünyanın, kozmosun ve onun içinde insanın rolü, tarihi, medeniyetleri, kültürleri bütünsel bir vizyonunun detaylandırılmasını kapsamaktadır. Kozmik eğitim materyalleri Montessori sınıfının en az dikkat çeken materyalleri olmasının dışında, kozmik eğitim dünyamızı sadece coğrafik olarak değil; içerisinde biyoloji, coğrafya, tarih gibi dünyaya ve insana dair farklı açılardan da görmektedir. Çocuğun yakın çevresini tanımasıyla başlayan çalışmalar, güneş sisteminin keşfine kadar uzanmaktadır. Bu kapsamda kozmik bakış açısı, kozmik eğitim, kozmik eğitim materyalleri ve uygulamaya ilişkin örnek sunularak Montessori kozmik eğitime bütüncül bir bakış açısı sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Montessori, Kozmik eğitim, Kozmik eğitim materyalleri

Abstract

Current review article; It aimed to deal with cosmic education holistically by giving cosmic perspective, cosmic education, cosmic education materials and examples of cosmic education application through the theme of Montessori and Life. Montessori considers cosmic education not only as a part of the whole but also as a continuous process of change. She states that everyone in the universe is interconnected by a mutual relationship, therefore everyone has a responsibility to each other. The cosmic education that is prepared to build the awareness of the responsibility is wide and complex. In cosmic education, different aspects of a person are considered by depending on all living forms on the planet that the person interacts with. It includes the elaboration of a holistic vision of the world, the cosmos, and the role of the human being in it, its history, civilizations, cultures. The cosmic education considers that the world does not have only geographical features; it also has different aspects of the world and human beings such as biological, and historical features. However, the cosmic education materials are the least attractive materials of Montessori classrooms. The education plan starts with the child getting to know his/her immediate surroundings and continues to the discovery of the solar system. In this context, a holistic view of Montessori cosmic education is presented by giving examples of the cosmic perspective, cosmic education, cosmic education materials, and its application.

Keywords: Montessori, Cosmic education, Cosmic materials

1. GİRİŞ

Montessori yaklaşımı son yıllarda daha da yaygınlaşan ve

farklı eğitim kurumlarında kullanılan alternatif bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım, çocukların kişisel ve sosyal gelişmelerinin bütün yönlerini desteklemeyi amaçlamaktadır

* In this article, the principles of scientific research and publication ethics were followed. / Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ Mehmet GÜNEY

ORCID ID: 0000-0002-0962-5643

Araş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Kırıkkale, Turkey, guney.akademik@gmail.com

Res. Assist., Kırıkkale University, Faculty of Health Sciences, Department of Pediatric Development, Kırıkkale, Türkiye, guney.akademik@gmail.com

² Sena ÖZ

ORCID ID: 0000-0003-3034-8481

Araş. Gör., Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, Ankara, Türkiye, sena.oz@ankara.edu.tr

Res. Assist., Ankara University, Faculty of Health Sciences, Department of Pediatric Development, Ankara, Turkey, sena.oz@ankara.edu.tr

Geliş Tarihi/Received : 06.05.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 14.09.2021

Çevrimiçi Yayın/Published : 14.09.2021

Makale Atf Önerisi /Citation (APA):

Güney, M., Öz, S. (2021). Kozmik Eğitim "Montessori ve Yaşam". *İzmir Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 117-124. DOI:10.47899/ijss.20213201

(Pound, 2006). Montessori eğitimi alan grup ile almayan gruplar sosyal becerileri açısından karşılaştırıldığında alan grupların daha fazla sosyal becerilerini geliştirdiği bilinmektedir (Koçyiğit & Kayılı, 2008). Başka bir deneysel çalışmanın sonuçlarına göre de Montessori eğitimi alan çocukların öz düzenleme, dikkat ve dürtü kontrolü puanları üzerinde anlamlı etkileri olduğunu göstermektedir (Yurteri Tiryaki ve ark., 2021). Yine okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan bir yıllık Montessori kozmik eğitim programından sonra çocukların, çevrelerine karşı daha dikkatli ve saygılı bir tutuma katkıda bulunabilecek iklimsel ve buzul bilimsel konulardaki temel ilkelerini basit bir şekilde anlatabildikleri gözlemlenmiştir (Herbst, Gruber-Fuchs & Herbst, 2008).

Montessori, yaptığı gözlemler sonucunda ulaştığı “çocukların deneyime meyilli olması” Montessorinin felsefesinin temelinde yer edinmiştir. Montessori yaklaşımında; duyu, dil, matematik, coğrafya, tarih ve kültür, beslenme, resim, müzik, bilim ve doğa, nezaket ve davranış, spor, iletişim gibi alanlarda çocukların gelişimlerinin desteklenmesi hedeflenmektedir (Oğuz & Köksal Akyol, 2006). Bu alanlardaki kazanımları sağlamak için Montessori yaklaşımında: günlük yaşam becerileri, duyu eğitimi, matematik, dil ve kozmik eğitim alanları mevcuttur ve bu alanlara özgü materyal grupları yer almaktadır (Çakıroğlu Wilbrant, 2019). Bu alanlar içerisinde çocuğun doğasını ve bireyselliğini ön plana çıkararak desteklemektedir. Çocuk, Montessori eğitimi içerisinde kendi tercih ettiği materyal ile çalışabilmekte ve sınırsız denemeler ve hata kontrolünü kendi yapabilmektedir (Yıldırım Doğru, 2009). Montessori sınıfının kurallarının net olması ve düzen çocuğun sınırlar içerisinde çok daha özgür kararlar alabilmesine olanak sağlamaktadır. Karma yaş grupları, akran öğretime olanak sağlaması dışında her çocuk kendi hızında çalışmalarını bireysel olarak yürütebilmektedir (Oğuz & Köksal Akyol, 2006).

Montessori eğitimi alanlarından biri olan kozmik eğitim, müfredatın sağlanmasının temelini oluşturmaktadır. Kozmista devam eden değişimi ve gezegenimizdeki tüm varoluşun birbirine bağımlılığı vurgulanmaktadır. Bununla birlikte dünyanın geleceği için insanlığın sorumluluğu olduğu da vurgulanmaktadır (Isaacs, 2018). Maria Montessori, çocuklara çok küçük yaşlardan itibaren üzerinde yaşadığımız dünyanın sadece bize ait olmadığını, dolayısıyla kaynakları kullanırken diğer canlılarla birlikte paylaştığımızı ve insanoğlu üzerinde yaşadığı gezegenin “en akıllı canlısı” olmasının sorumluluğunu unutmamalıdır vurgusunu yapmıştır (Raimondo, 2018). Bir Montessori okulundaki tüm materyaller doğal malzemelerden yapılmıştır çünkü Montessori felsefesine göre sonradan çevreci olunmamaktadır. Çocuğu, yaşamının henüz ilk yıllarında iken doğal malzemeyle tanıştıran çocuğa çevre ve

doğa bilincinin verilmesi ve çocukta bu bilincin yerleşik olmasını sağlayacağı vurgulanmaktadır (Stephenson, 2015). Montessori eğitiminin temel alanlarından biri olan ve gelişim için önemi günümüzde daha çok algılanmaya başlayan duyu materyalleri, kökenini neredeyse tamamen doğadan almaktadır. Eğitim içerisinde dünyanın ürettiği farklı maddelerin kökeni ve dönüşümü ile materyaller ilişkilendirilmektedir. Günlük yaşam aktivitesi içinde bir yumurtanın dünyadaki dönüşüm sürecine yer verilebilmektedir. Bütün bunlar Montessori eğitimi içerisinde kozmik eğitimin her alanda kök saldığının bir göstergesidir. Kozmik eğitimin Montessori yaklaşımının temelinde yer almasının sebebi coğrafya öğretim kaygısı değildir. Çocukların yaşadıkları dünyayı tanımaları, yaptıkları ve deneyimledikleri ile ilişkilendirebilmesini amaçlamaktadır (NAMC, 2021). Bu sebeple mevcut çalışmada, Montessori eğitiminin temelinde yer alan “kozmetik eğitimin” incelenmesine karar verilmiştir.

2. KOZMİK BAKIŞ AÇISI

Yaşanılan dönemin büyük savaşlara tanıklık etmesi, ortaya çıkan akımlar sonucu eğitim kurumlarının ve kitapların yasaklanması çocukların barış için eğitilmesi gerektiği düşüncesini şekillendirmiştir (Feez, 2010). Montessori'nin düşüncelerine, kozmik bakış açısını kazandıran bu birlik düşüncesi, eğitimin tüm kademelerini kapsamaktadır. Montessori bu düşünceyi “tüm evrenin dâhil olduğu bir plan” olarak tanımlamaktadır. Her bir varlığın kendisini evrenin merkezine aldığı küçük görevlerinin olduğu ancak bütününde hepsinin tek bir amaca, evren yasalarına hizmet ettiği öne sürülmektedir (Grazzini, 2013). Montessori'ye göre kozmik eğitim sadece büyük bir parçanın bütünü olmakla ilgili değil, bununla birlikte durmadan devam eden bir değişim sürecini de temsil etmektedir. Evrendeki her bir varlığın karşılıklı bir ilişki ile birbirine bağlı olduğunu bu sebeple de her varlığa bir sorumluluk düştüğünü belirtmektedir (Isaacs, 2010). Kozmik bakış açısı, Montessori eğitiminin içerisinde yer alan evrenselliği oluşturmaktadır. Bu sayede çocukların kendilerinden başlayarak çevrelerini, yaşadıkları dünyayı farklı yönleriyle tanıyabileceği ve medeniyetlerin yürüyüşüne yön vereceği düşünülmektedir (Montessori, 2016a). Bu doğrultuda, kozmik eğitim, çocuğa her şeyin bir ilişkisi olduğunu göstermenin bir yolu olarak kullanılmakta ve kendisinin de bütünün bir parçası olarak yapacağı bir katkısı olduğunu fark etmesini sağlamaktadır (Lillard, 2017). Bu bakış açısı ile çocuğa bilgiyi zorla vermek yerine çocuğun doğasında var olan öğrenme isteğini ortaya çıkarmaya yöneliktir (Mutlu et al., 2012). Günümüzde ise kozmik eğitim artık sadece barışçıl bir yaklaşım için değil, sürdürülebilir dünya düzeni için de eğitimde yer almaktadır. Bu dönemdeki çocukların merakları ve keşif duyguları, duyularıyla keşfedebileceklerinin sınırına dayandığında

hayal güçleri onları tarih ve uzay arasındaki sınırsız keşfe yönlendirmektedir. Kozmik eğitim altı yaş sonrası çocukların eğitiminde daha ön plana çıkmış olsa da üç altı yaş arası çocukların eğitimleri sırasında somut nesnelerin gerçek isimleriyle kullanılması, dil ve duyu çalışmaları çocuklar için bu süreci kolaylaştırmaktadır. Montessori kozmik eğitim sayesinde çocukların, onlara evrenin birliğini öğreten bir tür felsefe geliştireceklerini, bunun da onların zekâlarını organize etmenin ve onlara kendilerinin dünyadaki yerleri ve görevleri hakkında daha iyi bir fikir vermesinin yanı sıra yaratıcı enerjilerinin gelişmesi için bir şans sunduğunu düşünmektedir (Feez, 2010; Stephenson, 2015). Boylamsal araştırmalar sonucunda da Montessori eğitimi alan çocukların gelişim alanlarındaki ilerlemelerin dışında izlem çalışmalarında, iş hayatlarında bireylerin başarı elde ettikleri, sosyal gelişimlerinin yaşitlarından önde olduğu, birlikte çalışabilme ve bağımsız düşünebilme, yaşam boyu öğrenme ve akademik başarıların yüksek olduğu gözlenmiştir (Glenn, 2003). Çin’de Montessori eğitiminin yaşam boyu etkileri üzerine yapılan bir çalışmada, yaratıcılık ve sosyal beceriler gibi konular üzerine eski Montessori mezunları ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde katılımcılar yaratıcılıklarını etkileyen eğitim ortamlarını halen hatırladıklarını ve bireysel olarak güçlü yönlerini ortaya çıkardığı için merak ve yaratıcılıklarının eğitim sonrasında da gelişmeye devam ettiğini belirtmişlerdir. Sosyal ilişkileri üzerine yapılan incelemede ise, Montessori sınıfındaki güçlü ilişkilerinin sonraki okul ve iş hayatlarında da etkisinin devam ettiği, rahat çalışma ve etkileşim kurma süreçlerini yürütebildiklerini ifade etmişlerdir (Daniels-Diehl, 2020).

3. KOZMİK EĞİTİM

Montessori, doğa ve kültürün çocukların eğitiminin bir parçası olarak ele alınmasının gerektiğini savunmaktadır (Çakıroğlu Wilbrant, 2019). Montessori dilindeki “Kozmik Eğitim” terimi, bir çocuğun kademeli olarak düzeni keşfetmesi; geçmiş, şimdiki zaman ve geleceğin birleştiriciliğiyle birlikte, küresel ve evrensel bir görüşü ifade etmektedir (Stephenson, 2015). Kozmik eğitim alanı, geniş ve karmaşık bir alandır. Gezegendeki bütün canlı formlarla ilişkili olarak kişinin farklı yönlerini dikkate almaktadır. Dünyanın, kozmosun ve onun içinde insanın rolü, tarihi, medeniyetleri, kültürleri bütünsel bir vizyonunun detaylandırılmasını kapsamaktadır (Raimondo, 2018). Montessori’nin Kozmik Eğitim çalışmaları içerisine; evren, galaksiler, gezegenler, dünya, canlı türleri, hayvan çeşitliliği, bitki türleri ve insan yer almaktadır. Bununla birlikte belirtilen alanların birbirleriyle arasındaki bağlantısını göstermektedir (Stephenson, 2015). Nitekim yapılan araştırmalarda kozmik eğitim çalışmalarının, çocuğun üzerinde yaşadığı dünya hakkında

en doğru bilgileri edinebilmesinde ve bu konulardaki başarısında önemli rol oynadığını göstermektedir (Güleş & Erişen, 2009; Mayasari, 2014).

Kozmik eğitim, çocuğun uzayda ve zamanda hareket etmesine, dünyadaki evrimsel değişiklikleri ve ekolojik işleyişini yakalamasına olanak sağlamaktadır. Bütünlüğünü keşfedip inceleyen çocuk, aynı zamanda kozmik güçlerin, doğa kanunlarının ve insan müdahalelerinin iç içe geçmesiyle karakterize edilen düzenli ve uyumlu bir yapının özünü yakalayan dünyanın karmaşıklığı ile de temas kurmaktadır. (Raimondo, 2018). Bu karmaşıklık içinde çocuk ister bağımsız ister birbirine bağımlı olsun, dünyada mevcut olan çoklu yorumları kavrama ve böylece soyut olmayan bir şekilde algılanan küresel düzeyde iş birliğinin önemini anlama becerisini, dünyanın korunmasına ve iyileştirilmesine olan katkısını anlamaktadır (Cunningham, 2017).

Kozmik alana ilişkin birçok bileşenin, -bir mozaikte olduğu gibi- güneş sisteminin, dünyanın, bitkilerin, hayvanların ve insanlığın unsurlarının karşılıklı bağımlılığının büyük bir vizyonda bir araya gelmesiyle bu alandaki eğitim gerçekleşmektedir (Stephenson, 2015). Kozmik Eğitim ile amaçlanan, okullarda yapılacak çalışmayı, tüm insanların zihnini ve bilincini tek bir uyum içinde birleştirebilen evrensel müfredatı temsil etmesidir (Leonard, 2018). Çocukların bu çalışmalar doğrultusunda doğadaki tüm varlıklara sevgi duygusunu, başkalarının duygu ve düşüncelerine saygı duygusunu geliştirmeyi amaçlamaktadır. Çocuğun evrenin birliğini, anlamını ve tekli hareket ettiren hedeflerini algılayarak dünyaya küresel bir şekilde yaklaşmasını sağlamaktadır (Raimondo, 2018). Bunun yanı sıra çocuklara birer çevre okuryazarı olabilmeleri için kozmik alana ilişkin bir sistem bakış açısı geliştirmiştir (Leonard, 2018).

Çocukları kozmik eğitime yaklaştırmak için en uygun yaşın insan ruhunun düzenlendiği "kültür zamanı" olarak tanımladığı 6-12 yaş arası olarak değerlendirilmektedir (Raimondo, 2018). Buna rağmen Montessori bu eğitim yaklaşımı ilkökul çağı çocuğuna uygulanması için ortaya çıkardığı bir eğitim alanı değildir. Daha önceki dönemlerde de çocuğu ve çocuğun gelişimi takip edilerek verilecek bir eğitim alanı olarak değerlendirilmektedir (Stephenson, 2015).

Maria Montessori, çocukların kendilerini bilişsel, sosyal ve etik ilkeler doğrultusunda inşa edebilmeleri için içinde buldukları dünyayı keşfetmelerini, düzenlemelerini, adlandırmalarını ve sınıflandırabilmelerini sağlamak için çocuklara önceden hazırlanmış ortamlar sunmuştur. Altı yaştan küçük çocuklar için, duyu uyaranları kullanarak “somutlaştırılmış soyutlamalar” aracılığıyla kozmik eğitim

alanının keşfedilmesi amaçlanmıştır. Altı yaştan sonra ise çocukların zihinsel olarak gelişmesiyle birlikte hayal güçleri ve akıl yürütme teknikleriyle bu alandaki eğitimi geliştirmek amaçlanmıştır (Leonard, 2018).

Maria Montessori, hem yaşayan hem de nesli tükenmiş canlıları inceleyerek bu döngüleri kendi "kozmetik görevleri" olarak adlandırdığı hikâyelerle birlikte çocukların bilincine ve kalplerine taşımayı amaçlamıştır (Leonard, 2018). Montessori yaklaşımındaki yaparak ve yaşayarak öğrenme ilkesine bağlı olarak kozmik eğitimde de çocukların aktif olması, duyularını kullanarak çevresiyle etkileşim içinde olması, gözlem yapması ve keşiflerde bulunmasına fırsat verilmektedir. Harita, küreler, ülke kalıpları ve kartları, ülke bayrakları, farklı kültürden insan fotoğrafları, harita yapbozları, kabartma haritalar gibi kozmik eğitim materyalleri kullanılmaktadır (Çakıroğlu Wilbrandt, 2019).

4. KOZMİK EĞİTİM MATERYALLERİ

Montessori sınıfının en az dikkat çeken materyalleri olmasının dışında kozmik eğitim, dünyamızı sadece coğrafik olarak görmez, içerisinde biyoloji, coğrafya, tarih ve sanat gibi dünyaya ve insana dair konuları farklı açılardan ele alır. Çocuğun yakın çevresini tanımasıyla başlayan çalışmalar, güneş sisteminin keşfine kadar uzanmaktadır. Tarih çalışmalarıyla zamanın geçişini anlamlandırmak ve doğal döngüleri araştırmak kolaylaşmaktadır. Kıtaların ve üzerlerindeki ülkelerin keşif çalışmaları çocukların kendi benzerliklerini ve farklılıklarını ayırt etmesine zemin hazırlamaktadır (Isaacs, 2010).

Önceki dönemlerde sayılar ve harfler için anlatılan hikâyelerin kapsamı çocuğun yaşıyla birlikte büyümektedir. İlk anlatılan kozmik hikâye büyük patlama ile başlayıp dünyanın oluşumuyla sonlanmaktadır. Daha sonra bunu dünyadaki yaşam ve insanlığın gelişimi ile ilgili hikâyeler takip etmektedir. Bu hikâyelerdeki en çok dikkat edilen nokta bilimsel ve tarihsel doğrulara dayandırılmasıdır. Hikâyeler aracılığı ile çocukları daha fazla araştırmaya yöneltmek, fikir üretmek ve hayal güçlerinin en yoğun olduğu dönemlerde "bilimin tohumlarını" ekmek amaçlanmaktadır (Montessori, 1973).

Montessori eğitiminde gerçekleştirilen bilim etkinliklerinin temelinde, günlük yaşam becerileri ve duyu egzersizleri bulunmaktadır. Çocukların ev ortamında bilinçsizce keşfettiği ışık ve yer çekimi ile ilgili durumlar, Montessori etkinliklerinde izole bir halde sunulmaktadır. Çocukların ilgisini çeken konularda ilgili aşamalar ile resimli kitapçıklar hazırlanır ve çocukların bu konularda araştırmalarını teşvik etmek için kütüphaneye koyulmaktadır (Feez, 2009). Küçük yaş grubunda bilim etkinlikleri çocuklarda dünya hakkında merak uyandırmayı ve canlılarla empati kurabilmeyi amaçlamaktadır. İlkokul yıllarını kapsayan

dönemlerde ise evrenin hikâyesiyle başlayan kozmik çalışmalar, proje kapsamında daha geniş bilgi alanlarına yayılmaktadır. Farklı bitki ve hayvan türleri hakkında çocukların bilgiler öğrenmesi, yaşam çizgisi üzerine çalışmaları yaşadıkları dünya hakkında daha fazla bilgi sahibi olmalarını sağlar. Montessori, çocukların dünya hakkında ne denli fazla bilgi sahibi olurlarsa o kadar saygı duyacaklarını ve ilgileneceklerini düşünmektedir (Isaac, 2010).

Montessori sınıfında coğrafya alanında yapılan kozmik çalışmalar ise kürelerle başlamaktadır. İlk kullanılan kürede, çocuktan kara ve su ayırımı yapması beklenir ve bunun için kıtaların olduğu bölümler ince zımpara ile oluşturulmuştur. Pürüzlü ve pürüzsüz arasındaki farkı çocuk algıladıkça çocuğun hayatına yeni giren kelimeler aracılığıyla kara ve su ayırımı yapmaya başlayacaktır. İkinci bir kürede ise okyanuslar yine mavi pürüzsüz yüzeyle gösterilirken kıtalar farklı renklerde sunulmaktadır. Bu küre ile beraber çocuk kıta ve okyanus kavramını öğrenmektedir. Sonrasındaysa daha spesifik coğrafi terimlere yönelik hazırlanan tablolara su doldurularak; ada, göl, burun, koy, yarımada, körfez gibi terimler çocuğun yaşamına ve kelime dağarcığına uygulamalı olarak girmektedir. Bir diğer coğrafik kozmik materyal olan ülkelerin olduğu harita, bir yapboz bulmacasına yerleştirilmiş ve her ülkenin başkentine sabitlenmiş bir tutma noktası oluşturulmuştur. İlk olarak kıtaların ve okyanusların adını öğrenerek başlayan çalışmalar; ülkeler ve başkentleri, yaşadığımız şehir çalışmalarına doğru ilerlemektedir. İleriki yaş dönemlerindeyse dünyanın katmanlarını temel olarak çocuklar kendi kıtalarını, ülkelerini ve buldukları şehirdeki insanların yaşamlarını ayrıntılı olarak incelemeye başlamaktadır. Bu çalışmalarda sıklıkla grafik ve maket yapımı kullanılmaktadır (Çakıroğlu Wilbrandt, 2009; Feez, 2009; Grazzini, 2013).

Kozmik eğitimin alt boyutlarından biri olan tarih çalışmaları ülke yapbozları ile birlikte kullanılan zarf materyalleri ile başlamaktadır. Zarflar içerisinde yer alan o bölgedeki insanlar ve yaşamları ile ilgili bilgiler sanatsal projelerle çeşitlendirilmektedir. Daha sonraki yıllarda ise çocuklardan kendi yaşamlarına ait bir zaman çizelgesi oluşturmaları beklenmektedir. Tarih çalışmaları yalnızca insanlığın gelişim aşamalarını konu edinmemekte bununla birlikte insanlığın, gıda, giyim, barınma gibi maddi; sanat, inanç gibi manevi ihtiyaçlarına da değinmektedir (Grazzini, 2013).

Montessori sınıfında bahsedilen kozmik materyaller genel olarak aşağıdaki gibi ele alınmaktadır:

- Sözel çalışmalar
- Hazırlanacak coğrafya dosyaları
- Gerçek öyküler anlatan kitap, broşür, dergi gibi

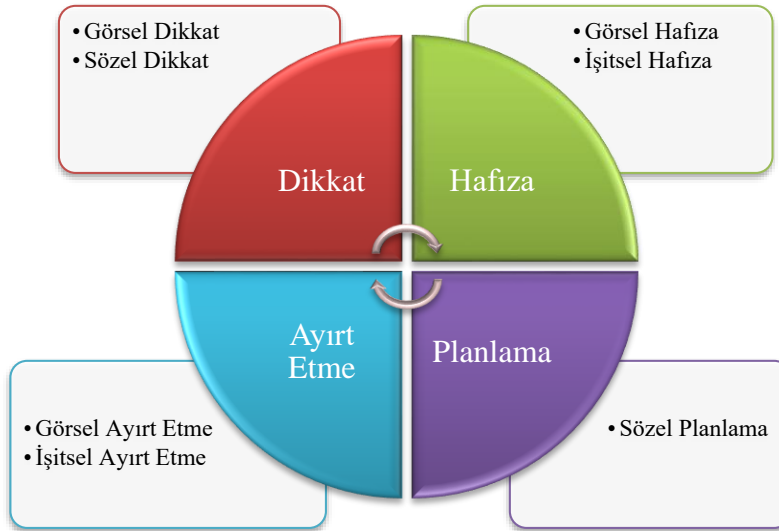
materyaller

- Okunacak materyaller
- Çocuğun yakın çevresini ve çevresindeki olayları tanımasını sağlayacak projeler
- Kabartma yerküre
- Renkli küre
- Dünyanın yapboz haritası
- Kıtaların yapboz haritası
- Kara ve su yüzey biçimleri
- Dünyanın oluşumu, siyah bant
- Dünyanın oluşumu ve iç yapı
- Volkanlar
- Mevsimlerin oluşumu
- Çocukların yaşam kolyeleri
- Roma su kemeri materyali (Çakıroğlu Wilbrandt, 2009).

Montessori eğitiminin diğer alanlarında olduğu gibi kozmik eğitim materyallerinde de ilerleme belirli bir hedefe ulaşmak ile değil, kendi içerisinde uzmanlaşma düzeyi ile ölçülmektedir ancak dışarıdan bir değerlendirme olsa bile ilk başlangıç hikâyesinde olduğu gibi çocuklar yine oldukça başarılı olabilmektedirler (Lillard ve Else-Quest, 2006).

5. KOZMİK EĞİTİM UYGULAMA ÖRNEĞİ

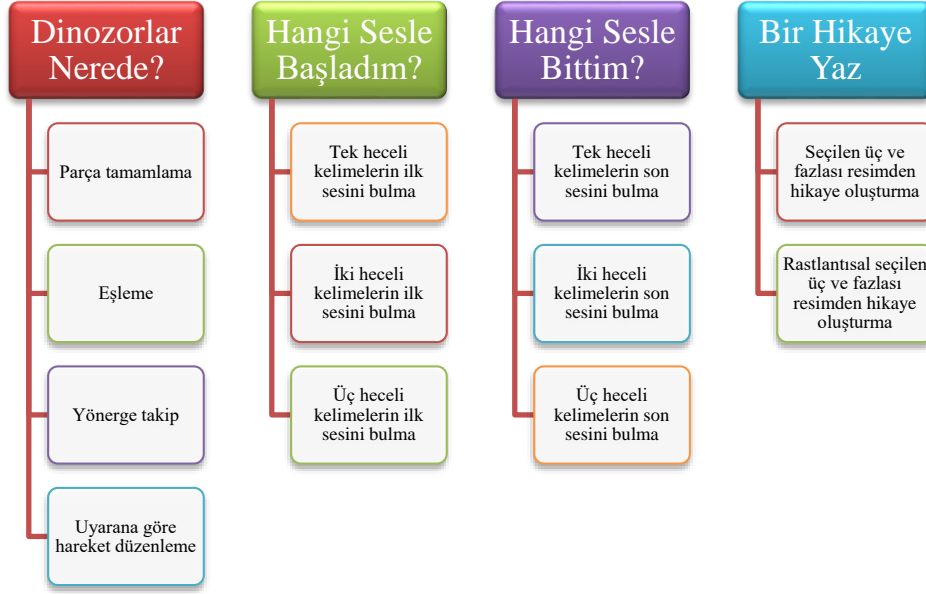
Kozmik eğitim ileri eğitim kademelerinde konulara ayrılarak işlendiği gibi erken dönemlerde sanat ve dil gibi farklı çalışmalarla iç içe ele alınabilmektedir. Aşağıda aktarılabilecek örnek vaka sunumundaki B.K özel bir özel eğitim merkezinde değerlendirilmiştir. B.K sekiz yaşındadır, üç yaşında bir kız kardeşi bulunmaktadır ve evde büyük ebeveynlerle beraber geniş aile olarak yaşamaktadırlar. Aile okuldaki öğretmenlerinin yönlendirmesiyle tıbbi ve eğitsel tanılama sürecine girmiş ve çocuk öğrenme güçlüğü tanısı almıştır. Çocuğun öyküsünde daha önce iki yıl dil ve konuşma terapisi aldığı öğrenilmiştir. Çocuk çoğunlukla anneye vakit geçirmekte, babayla geçirilen vakitlerde ise mekanik oyuncaklarla oynamayı tercih etmektedir. Büyük ebeveynlerin, çocuğun içinde bulunduğu durumla ilgili anneyi suçlayıcı ifadelerde bulunduğu ve çocuğa yönelik olumsuz benlik algısı oluşturabilecek ifadelerinin olduğu öğrenilmiştir. Çocuğun sınıf içinde söz alırken sıklıkla kaygı yaşadığı öğrenilmiştir. Yapılan değerlendirmede çocuk gelişimci tarafından öğrenmenin temelinde bulunan bilişsel işlev becerileri, sınıf öğretmeni tarafından akademik becerileri incelenmiştir. B.K'nın görsel ayırt etme, işitsel hafıza, görsel hafıza ve işitsel dikkat becerilerinde güçlük yaşadığı bulunmuş ve ilişkili olarak sesleri birleştirmekte zorluk çektiği, yazarken seslerde atlama yaptığı görülmüştür.

Şekil 1. Müdahale Programı İçerisinde Desteklenen Bilişsel İşlev Becerileri

Yapılan değerlendirme sonucunda çocuk gelişimci ve sınıf öğretmeni tarafından işitsel hafıza, işitsel dikkat, görsel hafıza, görsel dikkat, ince motor ve okuma yazma alanlarında 36 haftalık bir müdahale programı

oluşturulmuştur. Müdahale programının ilk aşaması olarak aileye çevresel düzenlemeleri nasıl yapacakları aktarılmıştır. Bu bölümde çocuk ile yürütülen müdahale programının sadece kozmik eğitimle ilgili olan bir bölümü ele alınacaktır.

Şekil 2. Müdahale Programında Kozmik Eğitim Temalı Kullanılan Etkinlik Örnekleri

B.K'nin ilgisi takip edilerek yapılan çalışmalarda kullanılan paleontoloji temalı etkinlikler müdahale programının kozmik eğitim ile olan ilişkiyi oluşturmaktadır. Çalışmalarda aşamalı olarak önceden hazırlanan kartlarla kartların eşini bulmaya yönelik hafıza çalışmaları, söylenen kelimenin resmini bulma oyunları (Hafıza kartlarında dinazor fosilleri ve resimlerinin eşleştirilmesi yapılmış, sonrasında sırayla söylenen dinazorun resminin bulunması beklenmiştir), kelime zarflarından çıkan kelimenin hangi sesle başladığını bulma (Eski çağlarla ilişkili kelimelerin bulunduğu bir torbadan kelimeler seçilerek hangi sesle başladı-bitti çalışmaları yapılmıştır), resimlerden hikâyeye oluşturma (İlk önce bilinçli olarak sonrasında rastlantısal olarak seçilen üç resimden hikâyeye oluşturma ve yazma çalışmaları yapılmıştır) ve benzeri etkinlikler kullanılmıştır. Etkinlikler içerisinden hikaye oluşturma etkinliğini açmak gerekirse, seçilen üç resim (fossil, ağaç, yumurta) kullanılarak bir hikaye yazması istenir. Sözel planlama becerileri zayıf olan çocuklarda ya ilişkisiz ifadeler kurulması ya da doğrudan resme yönelik ifadeler kullanılması beklenir. Çoğunlukla ise "Bir fossil varmış, ağaç varmış, bir de yumurta" benzeri cümleler kurulur. Uygulayıcı tarafından da üç resim seçilerek çocuğa model olunur. Mümkün olduğunca genişletilmiş ifadeler kullanılmasına dikkat edilir. Sonrasında tekrar çocuğun istediği üç resmi seçerek hikaye oluşturmaya fırsat verilir. Üç resimde çocuk, kendini rahat ifade edebildikçe resim sayıları artırılır. Sözel planlama becerileri zamanla geliştikçe çocuğun kendini ifade edebilme, okuduğunu anlama, problem çözme gibi becerilerini arttırmak amaçlanmaktadır.

Çalışmalar, haftada iki seans kırkar dakika çocuk gelişimci ile haftada bir seans kırkar dakika sınıf öğretmeni ile olacak

şekilde özel eğitim merkezinde yürütülmüştür. 36 hafta süresince çocukla toplam 108 seans planlanmış, ailenin gelemediği günler telafi seansı olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışma sürecini çocuk için ilgi çekici hale getirebilmek ve kalıcılığını arttırabilmek amacıyla çalışmalar duyu ve hareket becerileri ile çeşitlendirilmiştir (İşitsel dikkat çalışmalarında önceden belirlenen sese göre uçan dinazor ya da yürüyen dinazor takliti, torbanın içindeki küçük dinazor maketine dokunarak tarif etme ve masadaki resmini bulma vb.). Yapılan çalışmalarda öğrenme güçlüğüne altında yer alan işitsel dikkat, işitsel hafıza, görsel hafıza, görsel ayırt etme gibi becerilerin desteklenmesi amaçlanmıştır. Kademeli olarak çalışmalarda görsel ipuçları azaltılarak sözcüklere daha fazla yer verilmiştir. Böylece süreç içerisinde sınıf öğretmeni ile başlanan okuma yazma pratikleri ile bütünleme gerçekleştirilmiştir. Çalışmaların çocuğun ilgi alanından seçilmesi müdahaleler sırasında odaklanmayı kolaylaştırmıştır. Müdahale programı içerisine hareketin ve duyuvarın dâhil edilmesi, çalışmalardaki kalıcılığı arttırmış ve çocuğun kendi hızını takip etmesi kendine olan güvenini tazelediği düşünülmüştür. 36 haftalık destek programı sonrasında B.K'nin ses ayırt etme, ses birleştirme, okuma-yazma, işitsel dikkat ve görsel ayırt etme becerilerinde gelişme olduğu görülmüş, sınıf içerisinde daha fazla sorumluluk almaya başladığı öğrenilmiştir.

6. SONUÇ

Kozmik eğitimin Montessori eğitim modeli içerisinde yalnızca bir materyal grubu olmadığı aslında eğitim felsefesinin temelini oluşturduğu görülmektedir. Uygulanan her eğitimin çocuğun kendi hızını takip etmesi, hata kontrolü, bağımsızlık gibi ilkeleri olduğu gibi aynı zamanda kozmik bir bakış açısına sahip olması gerektiği savunulmaktadır. Montessori eğitiminin evrensellik ilkesini

kozmetik bakış açısı oluşturmakta ve bu bakış açısıyla çocuklar birincil çevreden başlayarak yaşadıkları dünyaya daha rahat uyum sağlayabilmektedir.

Montessori'nin kozmik ajanlar olarak nitelendirdiği, evrenin işleyişinde rol oynayan her canlı nasıl belli bir plan dâhilinde hareket ediyorsa insanların da farklı rotalardan aynı plan için hareket etmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu doğrultuda kozmik eğitimin temel amaçlarından birisinin, kişinin içinde bulunduğu ortama uyum sağlamasını ve olumlu katkı sağlamasını kolaylaştırmak olduğu söylenebilir. Kozmik eğitim sayesinde çocuk bilgiyi doğru, gerçekçi ve uygulanabilir olarak edinmektedir. Bunun içinde öncelikle çocuğun kendini iyi tanıması ve doğru yansıtabilmesi önem kazanmaktadır ancak bu şekilde öncelikle kendi medeniyeti içerisinde çocuk, rol sahibi olabilecek ve kozmik plana katkı sağlayabilecektir.

Kozmik eğitim, çocuğa Montessori materyalleri sunuş sırasında beşinci seviyede yer almaktadır. Aynı seviyede çocuk sözcük yazma ve okuma, toplumsal yaşam gibi eğitimleri de almaktadır. Ortak noktalarına baktığımızda insanlığın gelişiminde sıçramalar yaratan alanlar olduğu görülmektedir. Montessori çocuğu, nesillerce aktarılan bu medeniyet gelişiminin bağlayıcı zinciri olarak görmektedir. Çocuklar aracılığıyla bu aktarım sağlanmakta ise çocuğun yaşadığı çevreye duyarlılığı, bu aktarımı da korumasını sağlamaktadır. Bu görevin çocuğa yüklenmesinin nedeni ise yeniliklere kapalı yetişkinler yerine değişime açık çocukların koşullara daha rahat uyum sağlaması gösterilmektedir (Montessori, 2016a). Kozmik eğitimin sadece tematik olarak ele alınmaması, eğitim anlayışının temelinde yerleştirilmesi bu açıdan önem kazanmaktadır. Montessori eğitimi alan çocukların sosyal becerilerindeki gelişimde bu temelden kaynaklanmaktadır.

Kozmik bakış açısı içerisinde çocuğun kendi doğasını tanımaya izin vermenin, çocuğun kendini keşfetme sürecine destek olmanın her alanda olduğu gibi, akademik başarı üzerinde de olumlu etkileri oluşmaktadır. Bilginin bir otoriterden çıkmaması, çocuğun edinme sürecinde aktif olması ve kendi ilgi alanlarından yola çıkılması sadece bilginin kalıcılığını sağlamamakta aynı zamanda çocuğun birey olmak adına karar alabilme, yaşam boyu öğrenmeyi sürdürme ve bağımsızlığını da desteklemektedir. Öğrenme sürecini kolaylaştırmakta, kalıcılığını arttırmakta ve keşfetmeye yönelik ilginin yok olmasını sağlamaktadır. Böylece çocuğun kozmik plan içinde yer alma süresi ve medeniyetin gelişimine olan katkısı yok olmayacaktır. Montessori yaklaşımının bütüncüllüğü ve materyallerin önemi göz önüne alındığında kozmik eğitiminde bu bütünden bağımsız düşünülmesi zordur. Materyaller çocuğun bireysel hızını ve gelişim düzeyine göre eğitimi teşvik ettiği için materyallerde oluşabilecek eksiklikler

kozmetik eğitiminde aksamasına neden olabilmektedir. Bu sebeple kozmik eğitim ile Montessori felsefesi arasında iki yönlü birbirini besleyen bir ilişki olduğu söylenebilir. Erken yıllardan itibaren kozmik bakış açısıyla sunulan bir eğitim, çocuğun sosyal becerileri ile beraber planlama, dikkat gibi bilişsel işlev becerileri üzerinde de olumlu etkiler bırakabilmektedir. Kozmik eğitim her ne kadar Montessori eğitim felsefesinin temelinde yer alsın da etkisinin daha pürüzsüz görülebilmesi için kozmik bakış açısının Montessori çerçevesinde veya dışında çocuğun akademik, sosyal becerilerine, çevresel farkındalığına ve gelişim alanlarına katkısı üzerine daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Cunningham, J. (2017). From Cosmic Education to Civic Responsibility. *NAMTA Journal*, 42(3), 19-28.
- Çakıroğlu Wilbrandt, E. (2009). *Maria Montessori Yöntemiyle Çocuk Eğitimi Sanatı: Eğitimciler ve Ebeveynler için El Kitabı*. Sistem Yayıncılık.
- Çakıroğlu Wilbrandt, E. (2019). *Montessori Yöntemi*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Daniels-Diehl, M. (2020). *Effects of Montessori Education in China (Doctoral dissertation, Worcester Polytechnic Institute)*.
- Feez, S. (2009). *Montessori and early childhood: A guide for students*. Sage Publication.
- Glenn, C. M. (2003). *The Longitudinal Assessment Study (LAS): Eighteen Year Follow-Up, Final Report, ED478792 Franciscan Montessori Earth School, Portland*.
- Grazzini, C. (2013). *Maria Montessori's Cosmic Vision, Cosmic Plan, and Cosmic Education*. *NAMTA Journal*, 38(1), 107-116.
- Güleş, F., & Erişen, Y. (2009). *Okulöncesi dönem montessori eğitim uygulamalarıyla kozmik eğitime hazırlık*. Hacettepe Üniversitesi Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi, Ankara.
- Herbst, P., Gruber-Fuchs, M., & Herbst, E. (2008). *Some Cycles of Nature-Applications of M. Montessori's Cosmic Education in a Nursery School*. *Journal of Geoscience Education*, 56(3), 220-224.
- Isaacs, B. (2010). *Bringing the Montessori approach to your early years practice*. Routledge.
- Isaacs, B. (2018). *Understanding the Montessori Approach. Early Years Education in Practice (Second Edition)*. New York: Routledge.

- Leonard, G. (2018). Maria Montessori's Cosmic Stories and Contemporary Science. *NAMTA Journal*, 43(3), 32-45.
- Lillard, A. S. (2017). *Montessori-The science behind the genius*. NY: Oxford University Press.
- Lillard, A., & Else-Quest, N. (2006). The early years: Evaluating Montessori education. *Science*, 313(5795), 1893-1894.
- Koçyiğit, S. & Kayılı, G. (2008). Montessori Eğitimi Alan ve Almayan Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 511-516.
- Mayasari, E. D. (2014). Effects of Montessori "Cosmic Education" on the Learning Achievements of Fifth Grade Primary Students in Nationalism Materials. (Applied Research) Universitas Sanata Dharma.
- Montessori, M. (1973) *From Childhood to Adolescence*. New York: Schocken Books.
- Montessori, M. (2016a). Çocuğunuz hakkında bilmeniz gerekenler (Z. Baykul, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Montessori, M. (2016b). *Çocuğın Keşfi*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Mutlu, B., Ergişi, A., Bütün Ayhan, A. & Aral, N. (2012). Okul öncesi dönemde Montessori eğitimi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012 1(3), 113-128.
- North American Montessori Center (2021). Cosmic Education in Early Childhood (3-6 Years Old). Erişim Tarihi: 14.01.2021. Erişim Adresi: [http://www.montessoritraining.net/COSMIC%20EDUCATION%20IN%20EARLY%20CHILDHOOD%20\(3-6%20YEARS%20OLD\).pdf](http://www.montessoritraining.net/COSMIC%20EDUCATION%20IN%20EARLY%20CHILDHOOD%20(3-6%20YEARS%20OLD).pdf)
- Oğuz, B. U. V. & Akyol, A. K. (2006). Çocuk Eğitiminde Montessori Yaklaşımı. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1), 243-256.
- Pound, L. (2006). *How Children Learn: From Montessori to Vygotsky-Educational Theories and Approaches Made Easy* (Vol. 1). Andrews UK Limited.
- Raimondo, R. (2018). Cosmic Education in Maria Montessori: Arts and Sciences as resources for human development. *Studi sulla Formazione/Open Journal of Education*, 21(2), 249-260.
- Stephenson, M. E. (2013). Cosmic Education. *NAMTA Journal*, 38(1), 119-132.
- Stephenson, S. M. (2015). Cosmic Education: The Child's Discovery of a Global Vision and a Cosmic Task. *NAMTA Journal*, 40(2), 151-163.
- Yıldırım Doğru, S. (2009). Özel Eğitimde Kullanılan Alternatif Programlar (Montessori Yaklaşımı). *Türk Bilim Araştırma Vakfı Bilim Dergisi*, 2 (1), 107-116.
- Yurteri Tiryaki, A., Findik, E., Çetin Sultanoğlu, S., Beker, E., Yıldız Biçakçı, M., Aral, N. & Özdoğan Özbal, E. (2021). A study on the effect of Montessori Education on self-regulation skills in preschoolers, *Early Child Development and Care*, 191:7-8, 1219-1229, DOI: 10.1080/03004430.2021.1928107

© 2020 & 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).